

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА

Є. М. Данкевич, канд. с.-г. наук

Інститут сільського господарства Полісся УААН

Вивчено та проаналізовано сучасні технології виробництва продукції скотарства. На прикладі інтегрованих сільськогосподарських підприємств Житомирської області розглянуто напрями модернізації виробництва та особливості пристосування товаровиробників до умов ринку.

Ключові слова: скотарство, технології виробництва, інновації, виробнича структура, тваринницькі комплекси.

Скотарство є однією з провідних галузей сільського господарства, що забезпечує потребу населення в цінних продуктах харчування – молоці та яловичині. Проте, галузь перебуває в депресивному стані, що є результатом розриву економічних зв'язків між виробниками та споживачами продукції скотарства, необґрунтованого встановлення низьких закупівельних цін переробними підприємствами та недостатнім рівнем модернізації виробництва. Більшість підприємств використовують лише окремі елементи інтенсивних технологій утримання тварин, що спричиняє зниження конкурентоспроможності продукції.

У зв'язку із дисбалансом виробництва, в наступні роки попит на продукцію тваринництва буде випереджувати пропозицію, тому варто очікувати зростання закупівельних цін. Економічно доцільним у господарствах Поліського регіону серед тваринницьких галузей розвивати спеціалізоване скотарське господарство, а в галузі рослинництва – виробництво високоякісних і дешевих кормів для повноцінної годівлі сільськогосподарських тварин. Для відродження галузі тваринництва та забезпечення населення якісними продуктами харчування постає завдання удосконалення технологій виробництва продукції скотарства.

Питання особливостей розвитку галузі із використанням сучасних технологій виробництва продукції скотарства знайшли широке відображення у працях В. Я. Амбросова, В. І. Бойка, П. С. Березівського, П. І. Гайдуцького, О. І. Довгалюк, М. В. Зубця, М. М. Ільчука, С. І. Іщука, І. І. Лукінова, Н. Г. Копитець,

Л. В. Молдаван, Б. С. Прістера, С. С. Спеки, Г. В. Черевка, В. П. Федька, О. М. Шпичака та ін. Вченими-економістами зроблено суттєвий вклад у дослідження питання розвитку тваринництва. Проте, збитковість галузі скотарства, трансформації у виробничій структурі підприємств та потреба пристосування до ринкових умов господарювання потребують проведення системного дослідження з метою відновлення галузі та створення умов для виробництва конкурентоспроможної продукції.

Мета досліджень: визначення сучасних технологій виробництва продукції скотарства для підвищення конкурентоспроможності галузі тваринництва.

Інформаційною базою досліджень стали офіційні матеріали Державного комітету статистики України, оперативна інформація Головного управління агропромислового розвитку Житомирської облдержадміністрації, дані річних звітів окремих суб'єктів господарювання, спеціальна література.

Методологічною і теоретичною основою дослідження є системний підхід до вивчення фундаментальних положень економічної теорії. У процесі дослідження використовувалися такі методи: діалектичний та абстрактно-логічний (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків), монографічний (при вивченні передового досвіду скотарських господарств), емпіричний (спостереження сучасного стану виробництва продукції тваринництва і порівняння з показниками кращих підприємств), статистико-економічні методи та ін.

Результати досліджень. Житомирщина характеризується сприятливими умовами для розведення великої рогатої худоби. У структурі сільськогосподарських угідь області значні площі займають природні луки і пасовища. В кормовому кліні важливе місце посідають фуражні кормові культури та багаторічні трави. Наявність великих площ під природними травостоями, помірний клімат, порівняно низька щільність населення сприяють розвитку скотарства. Однак з ряду об'єктивних та суб'єктивних причин цього не відбувається.

Основними причинами, що призвели до руйнівних наслідків у скотарстві і продовжують свою негативну дію, є: нестабільний рівень закупівельних цін на молоко та яловичину; слабе інтегрування виробництва, переробки і реалізації молочної та м'ясної продукції; низька платоспроможність населення; значне зменшення кількості спеціалізованих підприємств з високим рівнем концентрації і технологічного забезпечення виробництва; морально застарілі технологічні і технічні засоби виробництва на фермах; виробництво абсолютної більшості молока та яловичини в особистих господарствах населення [3].

Слід зазначити, що більшість показників продуктивності тварин залишається на рівні 50 % [1]. Це зумовлено комплексом причин і, насамперед, криється у недотриманні технологічних умов утримання, вирощування і годівлі тварин, генетичній роботі на сільськогосподарських підприємствах (рис. 1). Низький рівень продуктивності також поглиблюється недостатнім технічним забезпеченням, автоматизацією та недостатнім залученням інновацій у виробничий процес.

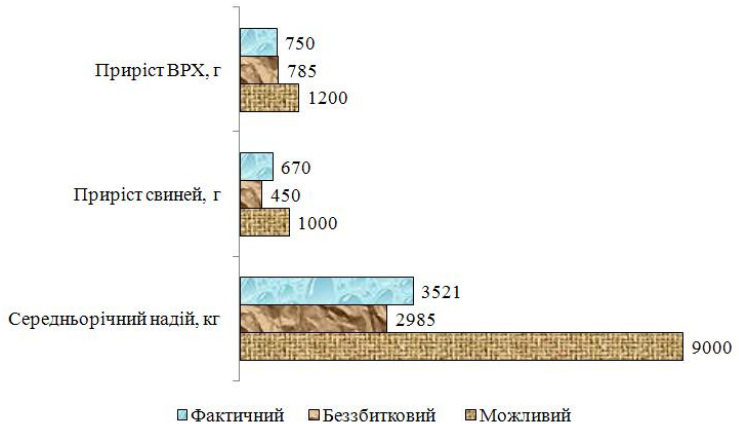

Рис. 1. Фактичний та беззбитковий рівень продуктивності тварин
Джерело: власні дослідження.

Основним напрямом підвищення економічної ефективності галузі скотарства є інтенсифікація виробництва молока і яловичини та застосування сучасних технологій виробництва продукції на основі зміцнення кормової бази і підвищення рівня годівлі тварин, використання високопродуктивних порід тварин, впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Вагоме значення при цьому має удосконалення існуючих технологій виробництва з врахуванням особливостей природно-економічних зон та специфіки ведення галузі скотарства.

Наразі існує значна кількість різноманітних технологій виробництва молока та яловичини. Кожна з них дає змогу досягти певного позитивного ефекту. Основними елементами технології виробництва, які розглядаються як базові, є: система утримання, спосіб утримання, система виробництва молока та яловичини, система годівлі тварин, зоотехнічне та ветеринарне обслуговування, система якості продукції, інформаційно-консультаційне забезпечення [4].

Більшість сільськогосподарських підприємств Житомирської

області застосовують стійлово-пасовищну та стійлово-табірну системи утримання ВРХ. З економічної точки зору найбільш доцільною є використання у літній період року пасовищної системи при забезпеченості великої рогатої худоби високопродуктивними природними кормовими угіддями з розрахунку на 1 голову тварин – 0,3-0,4 га. Затрати праці, електроенергії, пально-мастильних матеріалів, роботи механічних двигунів, електродвигунів, електроустановок, робочої худоби за даної технології мінімальні, що сприяє економії виробничих ресурсів на скошування трав, доставці її до ферми та роздавання тваринам, прибиранні гною. За даної системи використовується природна здатність тварин до поїдання зеленої маси трави на пасовищах [5].

На противагу стійловому утриманню для тварин створюється нормальний повітряно-світловий режим та забезпечується активний моціон. Недосконала та нераціональна експлуатація будівель, вентиляції та каналізації при стійловому утриманні зумовлюють у корівниках підвищену вологість, надлишок вуглекислоти та аміаку, тварини мало отримують ультрафіолетового опромінення, яке сприяє утворенню в організмі вітаміну D, який бере участь у мінеральному обміні речовин [7].

Широкого запровадження набуває безприв'язна на щільній підлозі або глибокій підстилці технологія утримання тварин, при яких навантаження на одного працюючого становить 150-200 голів, а витрати праці на 1 ц приросту живої маси найнижчі – 5,3-5,6 люд/год. (табл. 1). За всіх способів безприв'язного утримання під час формування груп необхідно домагатися максимального вирівнювання тварин за віком, живою масою і розвитком, дотримуватися принципів постійності груп, не порушувати технологічних нормативів годівлі, розміру груп, площі на одну голову тощо.

У країнах з розвиненим скотарством (США, Канада, Данія) використовують стійлово-пасовищну систему утримання тварин, яка передбачає випасання худоби у літній період року на високопродуктивних пасовищах. При цьому урожайність зеленої маси становить понад 300 ц/га. Актуальним є досвід Канади, де тварини в зимовий період можуть утримуватися в тристінних навісах, на глибокій підстилці при мінімальних затратах праці.

Необхідним в даний час є модернізація виробництва. Новітні технології широко застосовуються уже в ряді господарств Житомирської області. Йдеться про систему отримання молока через доїльні зали без контакту з оточуючим середовищем. Це значно підвищує якість сировини та конкурентоспроможність кінцевої продукції.

Таблиця 1. Ефективність виробництва яловичини при різних технологіях утримання

Технологія утримання тварин	Особливості технології		Показники ефективності			
	потужність ферми, комплексу, голів	вік тварин (вирощування, відгодівля)	середньодобовий приріст, г	навантаження на працюючого, голів	витрати праці на 1 ц приросту, люд.-год	кількість персоналу, чол.
У станках на суцільній підлозі	3000	до 6 міс.	700	60	14,0	50
Прив'язна на суцільній підлозі	3000	6-18 міс.	700	111	8,0	27
Прив'язна на щілинній підлозі	3000	від 18 міс.	700	150	5,7	20
Безприв'язна на щілинній підлозі	4000	відгодівля	815	200	5,3	19
Безприв'язна на глибокій підстилці	3000	відгодівля	700	158	5,6	19

Джерело: [адаптовано 2]

Дані технології впроваджені на високотоварних господарствах : ПАФ “Єрчики”, ПСП ім. Цюрупи, ПСП “Сокільча” Попільнянського району, ТОВ “СП Нібулон”, СФГ ім. “Мічуріна” Ружинського району, СТОВ ім. Б.Хмельницького Романіського району. Комп'ютерна система виконує функцію управління сортувальними дверима та лічильником молока, упізнання корови, обліку стада. Молоко охолоджується вже під час транспортування молокопроводом до емностей, що істотно впливає на його якість, а відповідно вартість і рентабельність, а також дає змогу зберігати продукцію до десяти діб без додаткової обробки.

Висновки:

1. У розвитку скотарства перевагу слід надавати спеціалізованим господарствам, які здатні забезпечити населення якісною продукцією тваринництва, при цьому впроваджувати і використовувати ефективні технології утримання та догляду за ВРХ, гарантувати дотримання санітарних і ветеринарних норм.

2. На даному етапі розвитку продуктивних сил і виробничих відносин відродження галузі скотарства необхідно здійснювати інтенсивним шляхом на основі зміцнення кормової бази та

удосконалення технології виробництва продукції. Враховуючи сприятливі природно-кліматичні умови регіону пропонується застосовувати пасовищну систему та безприв'язний спосіб утримання худоби.

3. Удосконалення технології виробництва продукції буде недостатньо ефективним без модернізації виробництва і автоматизації потужностей підприємств для підвищення конкурентоспроможності та якості продукції.

Перспективним напрямом майбутніх досліджень є побудова економіко-математичних моделей для адаптації сучасних технологій виробництва продукції скотарства в господарствах досліджуваного регіону. Необхідним є пошук можливостей залучення інвестицій для фінансування розвитку конкурентоспроможного виробництва.

Список використаної літератури

1. Ільчук М. М. Тенденції розвитку тваринництва та його ефективність в Україні / М. М. Ільчук // Наук. вісн. НАУ. – 2004. – Вип. 72. – С. 300–306.

2. Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009–2010 роках та на період до 2015 року / М. М. Дейсан [та ін.]. – Житомир: Рута, 2009. – 304 с.

3. Лукінов І. І. Вибрані праці: у 2-х кн. / І. І. Лукінов. – Кн.1. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 816 с.

4. Люльченко М. Напрями прискореного розвитку м'ясного скотарства на Житомирщині / М. Люльченко, С. Спека, М. Дородько // Тваринництво України. – 2004. – № 12. – С.16–18.

5. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / редкол.: В. М. Зубець (голова) [та ін.]. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.

6. Основи аграрного підприємництва / за ред. М.Й. Маліка. – К.: Інститут аграрної економіки, 2000. – 582 с.

7. Смоляр В. Адаптація корів за різних технологічних варіантів утримання та доїння / В. Смоляр // Тваринництво України. – 2001. – № 1. – С. 9–10.